

IN MEMORIAM

Montserrat Darnaculleta Poch

(Calonge, 7 setembre 1930-25 març 2023)

Després d'una llarga malaltia, que la va privar de la parla —però no del tot de la comprensió ni la comunicació—, el proppassat 25 de març va morir Montserrat Darnaculleta Poch, dona de consell, mestra, historiadora, dedicada a la preservació i difusió del patrimoni cultural. Ja de ben jove sentí gran admiració envers la padrina de la seva mare, la cubana Dominga Yglesias Font, (familiarment l'anomenaven l'*Ina*) casada amb Joan Pagès Valmanya, de Calonge. Aquesta dama, esfeïda per la manca d'educació dels nens, fou clau perquè la qui era al seu torn la seva padrina Dominga Juera Patxot, una indiana acabalada, vídua del calongí Josep Vilar Puig (president de la Societat de Beneficència de Naturals de Catalunya a Cuba el 1854-55) financés la construcció dels convents i col·legis calongins de les Germanes Vedrunes de la Caritat —on la mateixa Montserrat es va formar— i dels Germans de la Doctrina Cristiana (La Salle). Montserrat Darnaculleta em va proposar de fer conjuntament un treball de recerca històrica d'aquestes dues fundacions que fou publicat en el vol. 2 de l'IEBE, el 1983. El redactà sobretot com una mostra de gratitud envers les Germanes que la van formar a ella i a diverses generacions de calongins. El 1979, les religioses havien deixat el poble al mateix moment que el convent era envaït pacíficament pels vilatans per adaptar-lo com a llar d'infants. La Montserrat va seguir la recerca sobre temes indians, pràcticament fins al final dels seus dies, amb la recopilació de material per a un article que fou redactat per Jordi Bautista Parra, també en aquesta publicació (2021), sobre l'espòs de l'*Ina*, Joan Pagès, barber i cirurgià menor a Quemados de Marianao. Joan i Dominga Yglesias, casats el 1881, foren els qui pagaren la construcció de la casa que van bastir a Calonge,

“Villa Dominga”, obra d’un altre indià, el mestre de cases calongí Pau Ferriol (1911), on habitaren la Montserrat, el seus pares i el seu germà. És al carrer de la Barceloneta, 2, cantonada amb el de Mossèn Cinto Verdaguer, a l’entrada del nucli històric de Calonge. La casa conserva al rebedor la pintura d’un paisatge cubà i a la sala hi ha pintat un cel amb orenetes. Aquestes pintures foren atribuïdes pel crític Àngel Marsà al pintor Francesc Gimeno Arasa (Tortosa, 1858-Barcelona, 1927). Hi ha també un bell cancell modernista amb vidre bisellat i gravats a l’àcid els cognoms Pagès-Yglesias així com mobles, nines i altres objectes modernistes. La Montserrat gaudia ensenyant-la i explicant-ne la història. S’està estudiant la possibilitat de convertir-la en un centre d’interpretació dels indians.

Aquesta vocació per la recerca històrica anava unida a la de l’ensenyament, que, de jove, la va portar a estudiar per a mestra a l’Escola Normal de Mestres de Girona. Va començar la docència el 1954 a Bellpuig d’Urgell i a Granyena de les Garrigues. Per un concurs de trasllat es possessionà de l’escola de Bellcaire, al Baix Empordà, on hi assistien també nenes d’Ovelleria i Sobrestany, dos barris de Torroella de Montgrí. La Montserrat, juntament amb el seu col·lega de l’escola dels nois, Josep Alabau i Coloma, que fou també un fidel amic seu, va tenir un paper important en la continuïtat del col·legi quan el 1965 va ser amenaçat de clausura: ambdós van resistir, van aconseguir que es mantingués i que es construís un edifici més adient. El curs 1969/70 van passar a les noves aules, on el curs següent ja es va implementar la coeducació. El mateix any 1969, la senyoreta Montserrat, com la coneixien les seves alumnes, va començar els estudis d’història al Col·legi Universitari de Girona, una dependència de la Universitat Autònoma de Barcelona i embrió del que el 1991 va esdevenir la Universitat de Girona. El 23 de juliol de 1972, va ser destinada a l’institut d’educació secundària de Castell d’Aro, que més tard esdevindria l’IES Ridaura. Allí hi va ensenyar història i a mitjans dels anys 1970, el català. En va esdevenir directora de 1989 fins a la seva jubilació el 1995.

Al costat de mossèn Pere Surribas Garrober, Josep Maria Vilaseca Sabater, Joan Viñas Bona, Martí Bou Vidal, Jacint Morera Pujals, Jaume Aymar Monton i d’altres, la Montserrat va tenir un paper clau en la creació i l’organització del Festival de Música de Calonge que va néixer el 1968 a l’església parroquial de Sant Martí. També va col·laborar amb un jove equip de voluntaris entusiastes (Xavier Aymar, Jordi Bautista, Maria Teresa Casas, Carles Guiteras, Laura Quer, Ramon Viñas i el qui subscriu) per recuperar els elements romànics de l’església i crear el Petit Museu

Figura 1. Exposició surotapera. Montserrat Darnaculleta amb Núria Roig, Pere Caner i Jaume Aymar

Parroquial inaugurat el 1978 a l'antiga capella de la Mare de Déu del Roser i posteriorment traslladat al Casal Parroquial Bisbe Cartaà.

L'abril de 1980 va participar en la creació del Centre d'Estudis Calongins Colonico, una iniciativa dels erudits locals Pere Caner i Lluís Vilar, de la qual fou la primera secretària. El març de 1981 va ser un dels membres fundadors a Sant Feliu de Guíxols de l'Institut d'Estudis del Baix Empordà juntament amb Lluís Esteva, que en fou el primer president, Joan Badia i Homs, el mateix Pere Caner, Josep Escortell Cerqueda, Lluís Pallí Buxó, Néstor Sanchiz Guerrero i Jordi Cama Ribas.

El 2022 Colonico va decidir editar una miscel·lània en honor seu. La Montserrat va tenir coneixement de la iniciativa. El 13 de març de 2023, pocs dies abans de morir, l'Ajuntament de Calonge i Sant Antoni li va atorgar el títol de filla predilecta, impulsat per Colonico.

El matí del dia del seu traspàs vaig celebrar l'eucaristia a la seva cambra, en presència del seu germà, de les seves nebodes i nebot polític i de dues grans amigues: Maria Carme Vidal Casas i Neus Vall Clara. Després, ens vam anar acomiadant d'ella. La Montserrat havia estat tota la missa en silenci, però quan la Neus la va abraçar, pel seu rostre corrien dues llàgrimes. Era una gran dona.

Jaume Aymar Ragolta
President del Centre d'Estudis Calongins Colonico